

اندیشنامه اقتصاد مقاومتی (۹)

روندپژوهی پیشرفت اقتصاد مقاومتی

تحلیل و ارزیابی روند نماگرهای مقاومت اقتصادی ایران
در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ هجری شمسی

مؤلف:

محمدجواد اخوان

اندیش
کده
برهان

فَلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ
www.BORHAN.ir

سرشناسه : اخوان، محمدجواد، ۱۳۶۶ -
 عنوان و نام پدیدآور : روندپژوهی پیشرفت اقتصاد مقاومتی: تحلیل و ارزیابی روند نماگرهای مقاومت اقتصادی ایران در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ هجری شمسی / مولف محمدجواد اخوان؛ [برای] اندیشکده برهان.
 مشخصات نشر : تهران: دیدمان، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۳ص:، ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
 فروست : اندیشنامه اقتصاد مقاومتی؛ ۹.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱۱-۵۷-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 عنوان دیگر : تحلیل و ارزیابی روند نماگرهای مقاومت اقتصادی ایران در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ هجری شمسی.
 موضوع : رشد اقتصادی -- ایران
 موضوع : Economic development -- Iran
 موضوع : اقتصاد دانش بنیان -- ایران
 موضوع : Knowledge economy -- Iran
 موضوع : صادرات -- ایران
 موضوع : Exports -- Iran
 موضوع : ایران -- سیاست اقتصادی -- ۱۳۹۲-۱۳۹۷
 موضوع : Iran -- Economic policy -- ۲۰۱۳-۲۰۱۸
 شناسه افزوده : اندیشکده برهان
 رده بندی کنگره : HC۴۷۳
 رده بندی دیویی : ۳۳۰/۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۴۶۷۶۵

اندیشه
 برهان
 کده

کُلُّهَا نَزَعًا لِكُلِّهَا
 www.BORHAN.ir

انتشارات دیدمان

عنوان: روندپژوهی پیشرفت اقتصاد مقاومتی
 نویسنده: محمدجواد اخوان
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱۱-۵۷-۱
 نشر: دیدمان
 تاریخ انتشار: پاییز ۱۳۹۸
 نوبت چاپ: اول
 شمارگان: ۲۰۰
 قیمت: ۳۱۰۰۰ تومان

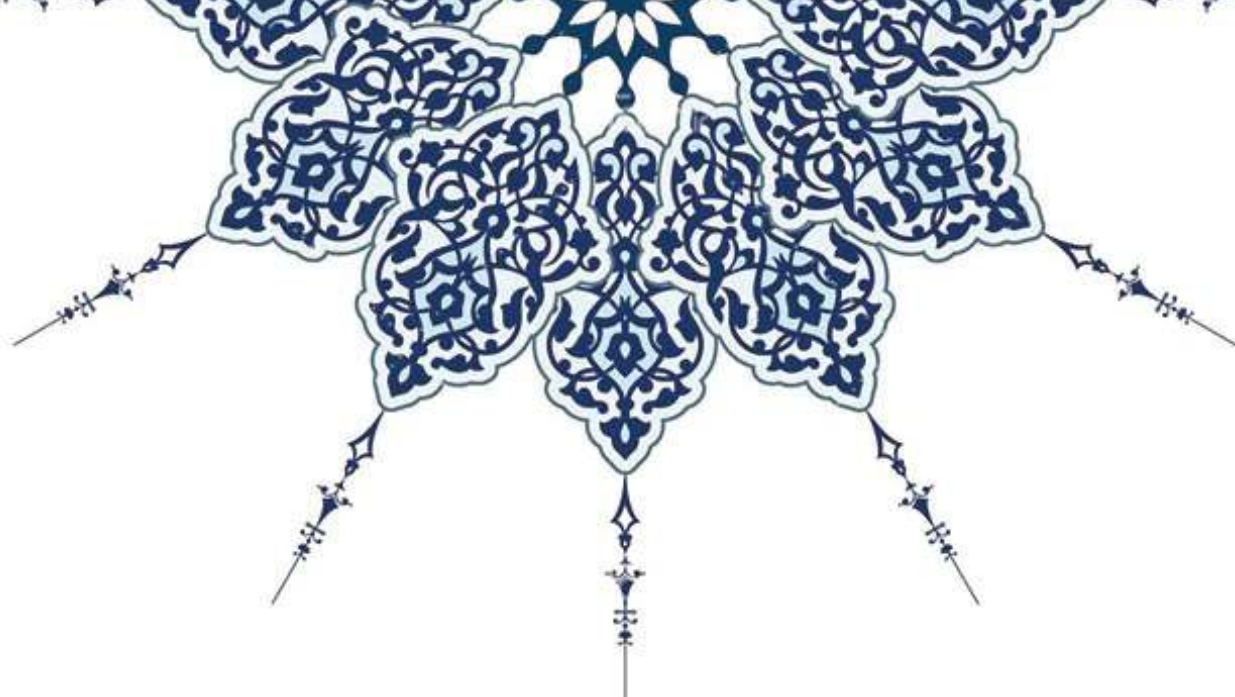
www.BORHAN.ir
 www.DidemanBook.ir
 info@borhan.ir

تهران، چهارراه شهید لویسانی، خیابان بوستان،
 کوچه نسترن، پلاک ۳۲، واحد ۴

تلفن: ۰۲۱۲۶۱۵۳۲۹۱
 پیامک: ۱۰۰۰۰۲۸۷

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

کلیه حقوق این اثر متعلق به «اندیشکده برهان» است و هرگونه نقل مطالب از آن صرفاً با ذکر منبع مجاز است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

بایستی مرکز رصد قوی و بینایی وجود داشته باشد که به‌طور دقیق پیشرفت این کار [اقتصاد مقاومتی] را پایش کند؛ اطلاعات را گردآوری کنند، پردازش کنند، استنتاج کنند، احیاناً آن حرکتی را که باید در هر مقطعی و هر مرحله‌ای انجام بگیرد مشخص کنند، برای هر بخشی شاخص سنجش معین کنند، و در نهایت اطلاع‌رسانی به مردم انجام بگیرد.

بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰

خلاصه مدیریتی

در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷:

- ۱) با عدم رشد سهم درآمدهای مالیاتی کشور و سهم صندوق توسعه ملی از منابع نفتی، وابستگی بودجه به نفت همچنان پابرجاست.
- ۲) اندازه دولت و هزینه‌های آن کاهش نیافته است و درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی دولت به‌تنهایی جوابگوی حتی هزینه‌های جاری دولت نیز نیست.
- ۳) «شتاب» رشد تولید علم کشورمان در این سال‌ها عملاً کاهش یافته است. البته عدد نهایی تولید علم و سهم درصدی ایران همچنان افزایشی بوده است.
- ۴) شاخص شدت تحقیق و توسعه رشد نداشته است.
- ۵) شاخص جهانی نوآوری برای ایران رشد افزایشی داشته است.
- ۶) سهم صادرات خدمات فنی مهندسی از کل صادرات غیرنفتی روندی نزولی داشته است.
- ۷) سهم صادرات صنعتی با فناوری بالا از کل صادرات صنعتی کشور گاه نزولی و گاه صعودی بوده است.
- ۸) کشور در محصولاتی همچون گوشت مرغ و گندم، کشور به خودکفایی دست‌یافته و در محصولاتی همچون دانه‌های روغنی و نهاده‌ها وابستگی زیادی وجود دارد. ضریب خودکفایی کشاورزی در طی این سال‌ها ابتدا روندی کاهش‌ی

- یافته و نهایتاً در سال ۱۳۹۵ مجدداً افزایش یافته است.
- ۹) شاخص میزان ذخایر غذایی کشور در حالت کلی روندی افزایشی داشته، البته در مورد اقلامی چون گوشت قرمز و گوشت مرغ عملکرد مطلوبی در این شاخص در طی دهه اخیر وجود نداشته است.
- ۱۰) صنعت و کشاورزی کمتر از یک چهارم اقتصاد منهای نفت کشور هستند و این نشان از فاصله زیادی است که تا مولد شدن اقتصاد در پیش رو داریم.
- ۱۱) شاخص تولید صنعتی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ نزولی و مجدداً صعودی تا سال ۱۳۹۶ است به گونه‌ای که شاخص کلی تولید در سال ۱۳۹۵ به میزان سال ۱۳۹۰ بازگشته است و در سال ۱۳۹۶ رشد داشته است.
- ۱۲) در صنایع فرش ماشینی و کفپوش، پوشاک، چرم و مصنوعات چرمی، مبلمان، تجهیزات صوتی تصویری و مخابراتی، کانی‌های غیرفلزی، چوب، لاستیک و منسوجات شاهد افت یا عدم رشد تولید بوده‌ایم و این در حالی است که در برخی از این بخش‌ها واردات چند برابر شده است.
- ۱۳) ارزش واردات کالای مصرفی و نیز سهم آن از کل واردات در این بازه زمانی افزایشی بوده است و این نشان از حضور بیشتر کالاهای مصرفی وارداتی در بازار ایران است.
- ۱۴) سهم صنعت در اشتغال کشور در طول سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ به صورت مستمر کاهش یافته است.
- ۱۵) کالاهای ساخت ایران در طول سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۷ نه تنها بار روانی مثبت در مخاطبان جهانی پیدا نکرده، بلکه ذهنیت مشتریان افت نیز پیدا کرده است.
- ۱۶) در طول سال‌های اخیر سهم مستقیم نفت در اقتصاد کاهش یافته است.
- ۱۷) در سال‌های ۱۳۹۳ به بعد بخش قابل توجهی از رشد اقتصادی ناشی از نفت بوده و به خوبی نشان می‌دهد که شاهد رشدی نامتوازن و البته نامولد در اقتصاد بوده‌ایم.
- ۱۸) خام‌فروشی نفت خام در این سالها رشد قابل توجهی داشته است.

- (۱۹) سهم ایران در پالایش نفت جهان کاهش جدی یافته و وابستگی به خارج در تأمین فرآورده‌های نفتی بیش از ۳۰۰ درصد رشد داشته است.
- (۲۰) تولید و صادرات پتروشیمی در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ رشد وزنی و ارزشی داشته است و البته محصولات نسبتاً ارزان‌تر (همچون کودهای شیمیایی) یا بخش‌های کمتر سودده توسعه یافته‌اند.
- (۲۱) سهم صادرات پتروشیمی از کل صادرات غیرنفتی کاهش یافته است.
- (۲۲) به‌طور کلی عملاً روند تنوع در سبد صادراتی انرژی چندان مثبت و رو به رشد نیست.
- (۲۳) علی‌رغم تأکید سیاست‌های اقتصاد مقاومتی مبنی بر افزایش تنوع بخشی به مبادی کالاهای وارداتی، این مبادی بیشتر تمرکز یافته به‌گونه‌ای که سهم مجموع چند مبدأ اصلی افزایش یافته است.
- (۲۴) سهم کشورهای اروپایی همچون ایتالیا و آلمان افزایش یافته که با توجه به احتمال سردی اروپا در روابط دیپلماتیک می‌توان مخاطره آفرین باشد.
- (۲۵) سهم بهره‌وری عوامل تولید کشور ایران از رشد تولید ناخالص داخلی بسیار پایین‌تر از متوسط کشورهای توسعه یافته است.
- (۲۶) بهره‌وری عوامل تولید تأثیر چندانی در رشد اقتصادی نداشته است و به اهداف ترسیم شده نرسیده است. این وضعیت نامطلوب در تضاد با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است.
- (۲۷) کل تلفات بخش انرژی کشور ۱۳ درصد افزایش داشته است.
- (۲۸) سرانه مصرف انرژی در بخش خانگی رشد داشته است.
- (۲۹) صادرات غیرنفتی با احتساب میعانات گازی رشد قابل توجهی داشته است. صادرات غیرنفتی بدون احتساب میعانات گازی نیز افزایشی البته کمتر از با احتساب آن داشته است.
- (۳۰) سهم صادرات غیرنفتی از کل صادرات رشد قابل توجهی نداشته است. از این رو روشن می‌شود که نفت و گاز همچنان مهم‌ترین و عمده‌ترین کالای

صادراتی ایران است.

۳۱) نسبت صادرات غیرنفتی در مقابل واردات رشد قابل توجهی داشته است.

۳۲) میل به خام‌فروشی در صادرات غیرنفتی افزایش یافته است.

۳۳) کالاهای صادراتی ایران نسبتاً ساده‌تر و ارزان‌تر از کالاهای مصرفی وارداتی است

۳۴) سهم صادرات کالاهای صنعتی (بدون پتروشیمی و میعانات گازی) از کل صادرات غیرنفتی کاهش مداوم داشته است..

۳۵) ارزش صادرات صنعتی در حدود ۱۱ تا ۱۳ درصد ارزش کل تولید صنعتی کشور است و این ارزش تقریباً افزایش چشمگیری نداشته است.

۳۶) ارزش صادرات کارگاه‌های صنعتی نسبت به ارزش مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای وارداتی آنان در حال کاهش است و از ۳ برابر به دو برابر کاهش یافته و در صورت تداوم روند موجود به یک برابر و یا حتی کمتر از آن خواهد رسید و این بدان مفهوم است که صنایع حتی ارز موردنیاز خود را نیز نمی‌توانند تهیه کنند.

۳۷) سهم صادرات محصولات کشاورزی و صنایع دستی به‌خصوص فرش دستباف افزایش چندانی نداشته است.

۳۸) بیشتر بازارهای بالقوه صادراتی مورد غفلت بوده و میزان صادرات به آنها به‌مراتب کمتر از ارقام مورد انتظار است.

۳۹) کشورهای هم‌چون عراق، ترکمنستان که دارای مرز مشترک زمینی طولانی و بازار قابل‌توجهی هستند، عملاً در مقاصد صادراتی ایران جایگاهی ندارند. کشورهای هم‌چون قزاقستان و روسیه علی‌رغم آنکه مسیر صادراتی کالاهای ایرانی به دیگر کشورهای جهان هستند، اما بازار داخلی این کشورها چندان پذیرای کالای ایرانی نیستند.

۴۰) به‌طورکلی میزان صادرات ایران به کشورهای دارای قرابت سیاسی هم‌چون عراق، سوریه، روسیه و ... بسیار پایین است و این موضوع نشانگر عدم تناسب میان بازاریابی اقتصادی با نقش‌آفرینی منطقه‌ای و امنیتی است.

(۴۱) میزان کل ترانزیت کالا و نسبت میزان ترانزیت کالا به صادرات غیرنفتی

نوسانی بوده و حتی در مقاطعی روند نزولی طی کرده است

(۴۲) رتبه جهانی و منطقه‌ای ایران در حوزه کارآفرینی در سال‌های اخیر در حال

بهبود بوده است، اما به‌طور کلی ایران از جایگاه مطلوبی در این شاخص بین‌المللی

برخوردار نیست.

(۴۳) وضعیت بیشتر مؤلفه‌های مؤثر بر محیط کسب‌وکار ایران در سال ۱۳۹۷

نامساعدتر شده است.

در مجموع در سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ روند زیرشاخص‌های اقتصاد مقاومتی به

شرح ذیل است:

ردیف	حوزه	روند
۱	بودجه و اقتصاد کلان	نوسان
۲	اقتصاد دانش بنیان	صعودی
۳	امنیت غذایی	صعودی
۴	تولید ملی	نزولی
۵	منهای خام‌فروشی	نزولی
۶	توسعه صادرات	نزولی
۷	کارآفرینی و کسب و کار	نزولی

فهرست

۴	خلاصه مدیریتی
۱۲	مقدمه

گفتار اول

۱۷	بودجه و اقتصاد کلان
۱۷	درآمدزایی مالیاتی
۱۹	سهم صندوق توسعه ملی از درآمد نفتی
۲۱	تراز عملیاتی و صرفه جویی دولت

گفتار دوم

۲۳	اقتصاد دانش بنیان
۲۴	تولید علم
۲۶	تعداد پژوهشگران
۲۹	شدت تحقیق و توسعه
۳۷	نوآوری
۳۸	شاخص جهانی نوآوری
۴۰	صادرات دانش بنیان
۴۰	صادرات خدمات فنی و مهندسی
۴۱	صادرات محصولات فناوری بالا

گفتار سوم

۴۵	امنیت غذایی
۴۶	خودکفایی در تأمین محصولات اساسی کشاورزی
۵۲	ذخیره راهبردی غذا
۵۴	واردات دارو

گفتار چهارم

۵۷ تولید ملی
۵۸ اقتصاد مولد
۶۰ وضعیت تولید
۶۴ سودآوری تولید ملی
۶۵ واردات کالاهای مصرفی
۶۶ اشتغال صنعت
۶۷ مشارکت مردم در توسعه صنعتی
۶۸ شاخص ساخت کشور

گفتار پنجم

۷۵ اقتصاد منهای خام فروشی
۷۶ اقتصاد بدون نفت
۷۷ خام فروشی نفت
۷۹ ظرفیت و کیفیت فرآوری
۸۱ سهم ایران در پالایش نفت جهان
۸۲ خودکفایی در تأمین فرآورده‌های نفتی
۸۵ تنوع در سبد صادراتی انرژی
۸۵ ۱. صادرات برق
۸۶ ۲. صادرات گاز
۸۷ ۳. تولید و صادرات پتروشیمی
۸۹ بررسی کل سبد صادرات انرژی

گفتار ششم

۹۳ تنوع مبادی تأمین واردات
----	-------------------------------

گفتار هفتم

۹۹ بهره‌وری
۹۹ بهره‌وری اقتصادی
۱۰۲ بهره‌وری انرژی

۱۰۵..... شدت مصرف انرژی

گفتار هشتم

- ۱۰۹ توسعه صادرات
- ۱۱۰ صادرات غیرنفتی
- ۱۱۲ صادرات کالاهای نهایی
- ۱۱۵ صادرات کالاهای صنعتی
- ۱۱۸ صادرات بخش کشاورزی و صنایع دستی
- ۱۲۰ بازارهای صادراتی
- ۱۲۱ صادرات به همسایگان
- ۱۲۴ ظرفیت‌های ترانزیت

گفتار نهم

- ۱۲۷ کارآفرینی و محیط کسب و کار
- ۱۲۸ کارآفرینی
- ۱۳۱ محیط کسب و کار
- ۱۳۶ سهولت کسب و کار
- ۱۳۹ جمع‌بندی
- ۱۳۹ بودجه و اقتصاد کلان
- ۱۴۱ اقتصاددانش بنیان
- ۱۴۲ امنیت غذایی
- ۱۴۴ تولید ملی
- ۱۴۶ اقتصاد منهای خام‌فروشی
- ۱۴۸ تنوع مبادی تأمین واردات
- ۱۴۸ بهره‌وری
- ۱۴۹ توسعه صادرات
- ۱۵۲ کارآفرینی و محیط کسب و کار
- ۱۵۳ جمع‌بندی شاخص‌ها
- ۱۵۴ منابع

مقدمه

در مسائل اقتصادی کشور، ما این همه راجع به مسائل اقتصادی حرف می‌زنیم، همه هم تصدیق می‌کنند؛ اقتصاد مقاومتی را مطرح کردیم، همه هم از صدر تا ذیل تأیید می‌کنند، تصدیق می‌کنند، برایش جلسه و کمیته و کمیسیون و مانند این‌ها هم تشکیل می‌دهند، [اما] آن‌چنان‌که باید و شاید کار پیش نمی‌رود. خب اشکال کجا است؟ یک گره علمی وجود دارد؛ این گره علمی را چه کسی باید باز کند؟ شما که در دانشگاه هستید باید باز کنید. (بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها، ۹۶/۰۳/۳۱)

رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در ۱۶ شهریورماه ۱۳۸۹ در دیدار با جمعی از کارآفرینان با اشاره به تمهید دشمن برای فشار اقتصادی علیه ایران اسلامی فرمودند: «ما باید یک اقتصاد مقاومتی واقعی در کشور به وجود بیاوریم.» بدین ترتیب با طرح کلیدواژه «اقتصاد مقاومتی» راهبرد نظام جمهوری اسلامی ایران در مقابل توطئه دشمن در جنگ اقتصادی علیه ملت ایران را اعلام نمودند. معظم له دو سال بعد در دیدار دیگری فرمودند: «ما چند سال پیش «اقتصاد مقاومتی» را مطرح کردیم. همه کسانی که ناظر مسائل گوناگون بودند، می‌توانستند حدس بزنند که هدف دشمن، فشار اقتصادی بر کشور است. معلوم بود و طراحی‌ها نشان می‌داد که این‌ها می‌خواهند بر روی اقتصاد کشور متمرکز شوند. اقتصاد کشور ما برای آن‌ها نقطه مهمی است. هدف دشمن این بود که بر روی اقتصاد متمرکز شود، به رشد ملی لطمه بزند، به

اشتغال لطمه بزند، طبعاً رفاه ملی دچار اختلال و خطر شود، مردم دچار مشکل شوند، دلزده بشوند، از نظام اسلامی جدا شوند؛ هدف فشار اقتصادی دشمن این است، و این محسوس بود؛ این را انسان می‌توانست مشاهده کند.» (بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۰۵/۰۳)

در ادامه به تدریج ابعاد و بایسته‌های این کلان‌راهبرد اقتصادی از سوی معظم‌له تبیین و ترسیم گردید و ایشان نهایتاً در ۲۹ بهمن ۱۳۹۲، سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» را ابلاغ نمودند.

اکنون ۵ سال از ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی می‌گذرد و به نظر می‌رسد زمان لازم برای ارزیابی از میزان پیشرفت کار در مجاری ذی‌ربط فرارسیده است. یک ارزیابی ساده نشان می‌دهد که بخشی از تحقق اقتصاد مقاومتی صرفاً در ادبیات و شعار مدیران اجرایی متوقف مانده است و در مرحله ارائه گزارش نیز دستگاه‌های اجرایی گاه گزارش اقدامات دیگر و معمول خود را که مرتبط به این سیاست‌ها نبوده و قبلاً هم جاری و ساری بوده است، به‌عنوان «بیان کاری اقتصاد مقاومتی» ارائه می‌نمایند. مع‌الأسف در کمال شگفتی مشاهده می‌شود که برخی مدیران حتی برخی اقداماتی را که در تعارض جدی با این سیاست‌ها است، به‌عنوان گزارش کار پیشرفت اقتصاد مقاومتی به جامعه عرضه می‌کنند.

این انتظار کاملاً طبیعی است که هر طرح و اقدام ریزودرشتی که در حوزه‌های اقتصادی و سایر حوزه‌ها می‌افتد، رابطه مشخصی با این سیاست کلان داشته باشد، حتی انتظار می‌رود بر اساس این سیاست‌ها کلیه اقدامات و برنامه‌ها اولویت‌بندی شود تا برنامه‌هایی که در انطباق کمتر - و نه در تضاد - با اقتصاد مقاومتی هستند، فعلاً مسکوت گذارده شوند. با این حال گاه مشاهده شده است که به نام اقتصاد مقاومتی اقداماتی گزارش می‌شود که یا در تضاد کامل با این سیاست‌ها هستند یا انطباق حداقلی با آن دارند. از جمله تأکیدات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) طی این سال‌ها، حفظ و مراقبت بر این انطباق بوده است. چنانکه در از دیدارها با مسئولان دولتی نیز به همین نکته تأکید کرده و حتی شاهد مثالی نیز آوردند: «هر حرکتی که دولت

در زمینه مسائل اقتصادی می‌کند، بایستی برای ما روشن باشد که این کجای اقتصاد مقاومتی قرار می‌گیرد. اقتصاد مقاومتی یک جدول تشکیل شده از خانه‌های متعدد است؛ هر اقدامی که ما می‌کنیم، باید معلوم باشد که کجای این جدول را پر می‌کند. یک معامله‌ای دولت می‌خواست بکند، دفتر ما تماس گرفتند و از آن مسؤل مربوط پرسیدند که خب این کجای اقتصاد مقاومتی است؟ باید تشریح کنند، باید توضیح بدهند که این کجای اقتصاد مقاومتی قرار می‌گیرد؛ ضد اقتصاد مقاومتی نباشد، خنثی هم نباشد؛ نه فقط ضدیت.» (بیانات در دیدار رئیس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹/۰۳/۱۶)

گزارش حاضر در پی تحلیل روند نماگرهای مرتبط با حوزه اقتصاد مقاومتی در حوزه اقتصادی، بازرگانی، صنعتی و ... بر اساس داده‌های رسمی و معتبر ملی و بین‌المللی بود در طی سال‌های ۱۳۹۲ به بعد است. برخلاف بخشی از حوزه‌ها همچون بازرگانی خارجی و ... داده‌ها به صورت فصلی و ماهانه منتشر می‌شود، در پاره‌ای از حوزه‌ها همچون تولید و مصرف کشاورزی و انرژی، داده‌های متقن با تأخیر حتی چندساله به انتشار می‌رسد و بر طبق اعلام مراجع آماری ملی، داده‌های جدیدتر بعضاً مقدماتی بوده و ممکن است در ارزیابی‌های بعدی دچار تجدیدنظر گردد. از سویی مراجع بین‌المللی نیز معمولاً با تأخیر چندساله داده‌ها و تحلیل‌های خود را منتشر می‌کنند.

از سویی به دلیل گستردگی حوزه مقاومت اقتصادی در زیربخش‌های مختلف اقتصادی اجتماعی و نیز و بومی بودن بسیاری از مؤلفه‌های سیاست‌های راهبردی اقتصاد مقاومتی، ارزیابی کامل و جامع از وضعیت اقتصاد مقاومتی در کشور با دشواری‌های بسیاری همراه است. همچنین در بخشی از حوزه‌ها و زیربخش‌ها به دلیل پیچیدگی و ویژگی‌های خاص مقابله با تحریم‌ها، اطلاعات آشکار و قابل اتکایی در این حوزه‌ها منتشر نمی‌گردد. علی‌ای حال تلاش گردیده تا حداکثر ممکن، شاخص‌ها و نماگرهای ترسیم‌کننده وضعیت اقتصاد مقاومتی ورد ارزیابی قرار گیرد و نهایتاً تحلیل جامعی از شرایط کشور ارائه گردد. بر اساس حوزه‌های کلان اقتصاد مقاومتی، این

گزارش در ۹ گفتار و یک جمع‌بندی نهایی ارائه می‌گردد، به امید آنکه مورد رضایت باری تعالی و بهره‌برداری نخبگان و تصمیم‌گیران کشور قرار گیرد.

